

DÖRT RENK BİRARADA: CUNDA ADASI

Ayşen YALMAN

Gözlerinizi kapatıp hayal etmenize gerek yok... Tüm gerçekliği ile sokak sokak karşınızda Cunda Adası...

Batı Anadolu'da, Ege Denizi kıyısında, Balıkesir iline bağlı bir ilçe. Göz alabildiğine uzanan kumsalları, güneşi, pırl pırl denizi, denizi ile bütünleşmiş yeşili... Olağanüstü deniz manzaralı sahili, önde balıkçı tekneleri, ötede küçücük adaları ile bir doğa harikası. Eski taş sokaklar ve taş evleri Osmanlı döneminde şekillenmiş kent dokusu, dar ve kıvrımlı sokakları, cumbalı evleri ve konakları, Ayvalık'ı diğer kentlerden ayıran ve onu farklı kılan en temel özelliği. Cunda Adası'nda, geçmişin zarif edası ve vazgeçilmez zenginliğini taşıyan tarihi taş evleri, güllurusu rengi ile her sokakta rengârenk işlemleri ile görebilirsiniz. Cumbası dikme demir balkon korkulukları, pencere kafesleri, ahşap ya da kesme tas işçiliği... Göz kamaştıran nefis oymalar ile süslenmiş balkon ayakları üzerindeki motifler, saatlerce izlemeye doyamayacağınız güzelliktedir.

Taksiyarhis Kilisesi

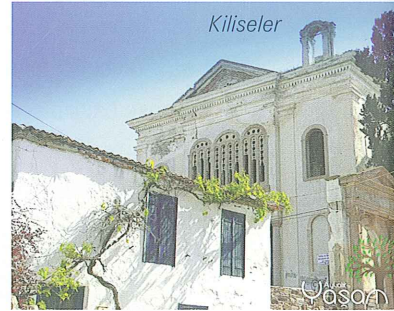
Cunda, adalar kenti Ayvalık'ın tek yerleşimi olan yeridir. Cunda'nın ilçe merkezine uzaklığı karayolu ile 8 km deniz yolu ile 3 mildir. Adaya dolmuş motorlar

ile gidebilirsiniz. Çok sayıda kilise ve manastır barındıran adanın etrafı çam ve zeytin ağaçları ile çevrilidir. Ünü dünyaca bilinen Taksıyarihis Kilisesi, Agios Yannis ve Panaya Kiliseleri mutlaka görülmesi gereken tarihi yapılarıdır.

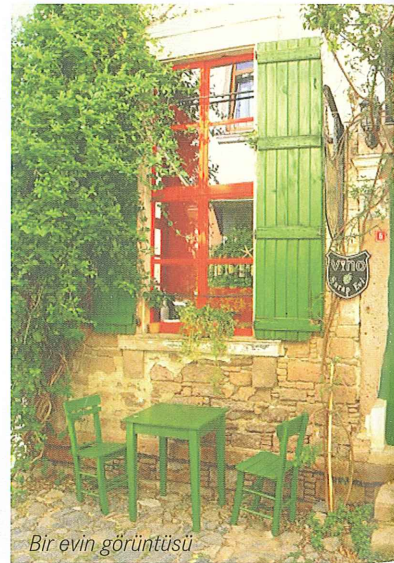
TARİHİ

Eşsiz bir doğal güzele sahip olan ada hakkında ilk bilgi veren Yunanlı tarihçi Herodot, M.Ö. 459/454 yıllarında yöreden Ekatonisos olarak bahsetmiştir. Adalarda Aiol kenti vardır demekle yetinmiştir. Kentin ve bulunduğu adanın isminden bahsetmemiştir. Bölgeye gelen yazarlardan tarihçi ve coğrafyacı Stravon (M.S. 21-63/64), Plinius (M.S. 79), Klaodius Ailianos ve Ptolomomaios da eserlerinde adadan bahsetmişlerdir. Ama isim vermemişlerdir. Çünkü yöreyi tam olarak bilmiyorlardı. Yörede iki batık kent bulunmaktadır.

M.Ö. 1500 yıllarında Yunanistan'dan gelenler, Anadolu'nun batı sahillerinde ve adalarında 12 şehir kurmuşlar. Bu kavmin ismi, Aiol'du. Bu 12 kentten biri de "Yunt Adası"nın doğusundaki sahilde kurulmuştu. Piri Reis'in 1513 yılında yazdığı "Kitab-ı Bahriye" sinde yöre adalarından **Yunt Adaları** olarak bahsetmektedir. Piri Reis'e göre adaların üzerinde başıboş gezen eşek, at ve kısraklardan esinlenerek bölgedeki adalara Yunt Adaları ismini vermiş

Kiliseler

Bir evin görüntüsü

olduğu tahmin edilmektedir. Adaya, Moshonisia da denmektedir. M.S. 1770 yılına kadar tarihi belgelerde Yunda (Cunda) hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. 1770 yılında Osmanlı donanmasının Çeşme’de Rus donanması ile yaptığı savaşta sağ kurtulan Hasan Paşa ve hafif yaralı üç arkadaşı ile Foça Dikili yolu ile Ayvalık’ın güney kısmına gelirler. Tesadüf olarak yolları Papaz İkonomus’un çiftliğine düşer. Konuklarını çok iyi ağırlayan Papaz ile Hasan Paşa’nın dostlukları Ayvalıklılara özerklik belgesi verilmesini sağlar. Bu ferman ile iç işlerinde bağımsız bir yapıya kavuşan Rumlar, Eylül 1821 yılında çıkan Ayvalık isyanı, Rumların bir kısmı kaçmış kalanı da sürgün edilmiştir. Ayaklanma esnasında adadaki binaların büyük bir kısmı tahribata uğramıştır. İsyandan sonra ekonomik kaynaklar Sultan II Mahmut’un emriyle ya Müslüman ailelere satılmış veya emaneten verilmiştir. 1824 yılında kenti terk etmek zorunda bırakılan halkın geri dönmelerine izin verilir.

Cunda Sokağı

1832 yılında bir fermanla geri dönmelerine izin verilen Rum halka malları iade edilir ve mülkiyet hakkı tanınır. 1840 yılında kaza yapılarak Karasi (Balıkesir) sancağına bağlanarak özerklik tamamen ortadan kaldırılır. 1862 yılında Yunda belediye olur. Osmanlı ile Rum halkı anlaşarak belediyeyi kurarlar. Ada belediyesi için kazdırılan ilk mührün etrafında Yunanca olarak “Moshonisia Belediyesi 1862” yazmaktadır. Osmanlıca yazının yanlış okunması sonucu “Cunda” sözcüğü ortaya çıkmıştır. 1922 yılındaki mübadele ile adadan ayrılan Rumlarla yapılan görüşmelerde hiçbirinin adanın adını “Cunda”

olarak bilmemektedir. Oysa, İtalyanca bir sözcük olan “Cunda” sözcüğünün anlamı, Meydan Larousse’da bir denizcilik terimi olarak “yelken açmak” ya da “işaret sancaklarını çekmek için konulmuş yatay çubukların her iki ucu” olarak yazılmaktadır. Ada hakkında kitap yazan Rum yazarlar da, Türklerin adaya Yunt Adası dediklerini yazarlar. Cunda Adası, sonradan işgalcilere karşı kahramanca bir direniş gösteren Ali Bey’in adını almıştır. Ali Bey adası olarak da bilinir.

Adanın 1700-1800’lü yıllarda ekonomik, sosyal, kültürel yönden bu günkü durumundan daha çok gelişmiş olduğu bilinmektedir. Fakat bölgede yaşanan depremler gelişmenin ilerlemesine engel teşkil etmiştir. Asıl tahribat ise 5 Ekim 1944 yılındaki depremde yaşanmıştır. Depremde adada ölüm olmamasına rağmen pek çok binanın tahrip olmasına neden olmuştur.

Cunda Mühürü

Zeytincilik, balıkçılık ve turizm adanın önemli ekonomik faaliyetleridir. 1976 yılında Ayvalık ve çevresindeki 17.900 hektarlık alanın doğal ve tarihi sit alanı olarak kabul edilmiş olması Adanın mimari yapısının korunmasında etkili olmuştur.

1817 yılında yazılmış bir rum kartpostalı...dolap boğazı